

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В МАЛИХ МІСТАХ, ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЗАВДАНЬ В ЦІЙ СФЕРІ

Т. Г. Васильців,

к. е. н., зав. відділом, Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень у м. Львові

О. І. Іляш,

к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства, Львівська комерційна академія

Розвиток малого бізнесу в малих містах є значним резервом подальшого розвитку підприємництва в Україні та наближення його показників до рівня розвинених держав. Виходячи з актуальності і своєчасності розвитку малого бізнесу в малих містах є доцільною розробка вітчизняної стратегії розвитку малого бізнесу в малих містах із урахуванням світового досвіду.

Development of small business in small cities is considerable reserve of subsequent development of enterprise in Ukraine and approaching of his indexes to the level of the developed states. Coming from actuality and timeliness a domestic strategy of small business in small cities development seems expedient.

ВСТУП

Активізація участі населення малих міст у підприємницькій діяльності дозволяє забезпечити соціально-економічний розвиток цих міст та прилеглих до них сільських територій, підвищити рівень зайнятості населення, зменшити обсяги масової трудової міграції і відтоку активної частини населення за кордон, призупинити процеси зниження рівня якості людського капіталу.

В Україні нараховується 350 малих міст, в яких проживає 13% населення країни, лише 22 малих міста протягом останніх років інтенсивно розвиваються; 60% розвивається слабо, 33% є депресивними [6]. Забезпечення розвитку малого бізнесу в малих містах та районах України слід вважати вагомим чинником подолання депресивності цих територій та значним резервом подальшого розвитку підприємництва в Україні, наближення показників його розвитку до рівня розвинених держав.

Проблеми пошуку ефективних механізмів державного впливу на розвиток малого підприємництва досліджувались вітчизняними науковцями: З. Варналієм, Л. Воротіною, М. Долішнім, М. Козоріз, С. Реверчуком, Л. Лігоненко, Т. Азаровою та ін. Проте, незважаючи на наявність багатьох наукових

публікацій присвячених питанням сприяння розвитку малого бізнесу [3, 4, 5], залишаються невирішеними, актуальними та своєчасними питання розробки і реалізації стратегії розвитку малого бізнесу в малих містах. Це проявляється (на прикладі Львівської області) у існуванні значних диспропорцій за більшістю показників розвитку малого підприємництва в обласному центрі порівняно з малими містами та районами загалом; сектор малого підприємництва відіграє важливу та бюджетоутворюючу роль (43% єдиного податку фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності та 23% єдиного податку юридичних осіб перераховується до місцевого бюджету) в економіці малих міст та районів, від рівня його розвитку залежить розвиток ринку праці та подальший соціально-економічний розвиток міст, районів та області загалом; спостерігається відставання розвитку малого підприємництва у малих містах регіону порівняно з державами з високим рівнем розвитку підприємництва.

Метою статті є удосконалення заход державного регулювання економікою, зокрема у контексті розробки першочергових заходів, які слід реалізувати органам державного управління для забезпечення розвитку малого бізнесу в малих містах України.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Основними цілями, поставленими при написанні цієї статті, є: проаналізувати існуючі тенденції щодо стану розвитку малого підприємництва у малих містах регіону (на прикладі Львівської області); виявити основні соціально-економічні загрози та ризики для регіону у зв'язку з низьким рівнем розвитку підприємництва у малих містах регіону та розробити стратегічні заходи для регіональних органів державного управління, направлені на розвиток малого бізнесу в малих містах. При написанні статті використано методи: аналізу, синтезу та порівняння — для виявлення соціально-економічних ризиків та загроз та для розробки рекомендацій органам державного управління.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналіз рівня розвитку сектора малого підприємництва у обласному центрі (місто Львів) та малих містах і районах області (таблиця 1) дозволив виявити такі закономірності (які зрештою, є характерними для більшості регіонів України):

— найвищий рівень розвитку малого підприємництва спостерігається в обласному центрі, який значно переважає малі міста за загальною кількістю, кількістю діючих та кількістю малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб;

— в обласному центрі сконцентровано 57,1% усіх малих підприємств, 52,1% від усіх зайнятих у секторі малого підприємництва області та реалізується 62,0% від загальної обсягу реалізованої продукції сектором малого підприємництва області, що свідчить про надмірну концентрацію економічних ресурсів сектора малого підприємництва в обласному центрі;

— в обласному центрі та лише шести малих містах та районах спостерігається позитивна динаміка збільшення кількості малих підприємств;

— вищим, ніж в обласному центрі, є рівень участі сектора малого підприємництва в економіці за такими показниками, як питомо вага сектора малого підприємництва у загальному обсязі реалізованої продукції (причому у базових галузях економіки) та середньорічна кількість зайнятих на одному малому підприємстві;

— нижчими є показники ефективності фінансово-господарської діяльності, використання ресурсів та ліквідності підприємств, які функціонують у малих містах та районах;

— високою є підприємницька активність населення малих міст у сфері торгівлі (33,4% від загальної кількості малих підприємств та 42,7% від загальних обсягів реалізованої продукції сектором малого підприємництва). Це свідчить про недосконалість галузевої структури та низький розвиток сектора малого підприємництва у малих містах у низько інноваційних та галузях економіки із значною доданою вартістю; економічні відносини населення малих міст та районів часто не виходять за рамки натурального господарства, а товарно-грошові відносини витісняються обмінною торгівлею. У сільському господарстві здійснює

Таблиця 1. Порівняльний аналіз основних показників розвитку малого підприємництва в обласному центрі (місті Львові) та малих містах (районних центрах та містах обласного значення) станом на 2005 рік [7]

Місто, район ¹	Кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, од.	Кількість діючих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, од.	Обсяги реалізації у розрахунку на одне підприємство, тис. грн.	Середньорічна кількість зайнятих на одному підприємстві, осіб	Темп приросту новостворених підприємств до скорочення кількості діючих, %	Питома вага реалізованої продукції базових галузей економіки, %
Львів	123	77	264,85	7	0,04	25,1
Бродівський	22	14	209,71	10	-0,19	40,6
Буський	37	26	183,06	11	-0,01	65,3
Городоцький	38	27	228,47	7	0,53	50,4
Дрогобицький	23	14	266,28	10	-0,01	45,4
Жидачівський	30	19	227,55	9	-0,19	32,1
Жовківський	41	27	307,42	9	-0,002	33,9
Золочівський	46	32	129,87	8	-0,01	41,6
Кам'янка-Бузький	30	21	219,68	9	-0,13	45,6
Миколаївський	31	21	228,72	9	-0,01	44,2
Мостиський	34	23	156,41	8	0,08	32,9
Перемишлянський	39	20	146,11	11	-0,07	45,8
Пустомитівський	56	38	229,89	7	0,05	37,3
Радехівський	31	18	207,34	12	-0,08	45,9
Самбірський	25	21	177,76	9	-0,02	38,8
Сколівський	28	17	133,86	6	-0,08	45,3
Сокальський	20	11	255,79	11	-0,04	40,7
Старосамбірський	19	12	178,66	11	0,04	29,2
Стрийський	26	16	195,66	8	-0,01	59,8
Турківський	15	12	175,62	7	-0,21	12,6
Яворівський	39	23	245,48	9	-0,05	33,4
Борислав	65	37	188,98	8	-0,08	27,2
Дрогобич	56	32	248,91	8	-0,04	30,9
Моршин	98	65	189,49	8	0,03	15,4
Новий Розділ	47	29	163,89	8	-0,02	30,7
Самбір	88	69	173,30	6	-0,01	18,9
Стрий	59	41	183,08	6	-0,01	29,2
Трускавець	106	61	206,82	8	0,02	32,2
Червоноград	39	19	299,56	8	-0,04	23,3

¹ До розрахунку взято показники розвитку сектора малого підприємництва району

діяльність не більше 8% малих підприємств, які реалізують лише 5,3% продукції; у будівництві (7,2% та 9,6%); у готельному і ресторанному господарстві (6,4% та 3,1%); у промисловості (19,3% та 20,9%);

— практично відсутні коопераційні та кластерні зв'язки підприємств малого і великого бізнесу, а також малих підприємств з малих міст та районів із підприємствами з обласного центру.

Низький рівень розвитку підприємництва у малих містах та районах області вже сьогодні завдає таких негативних соціально-економічних наслідків:

1. Значне погіршення ресурсного потенціалу (людського, матеріально-технічного тощо), подальше наближення більшості малих міст та сіл України до межі зникнення, посилення трудової міграції та надмірної концентрації бізнесу та господарських ресурсів у обласних центрах і великих містах. Ця проблема підсилюється тим, що кожне п'яте мале місто України є монофункціональним (обслуговує одне містоформуюче підприємство) [6].

2. Призупинення темпів розвитку підприємництва регіону та держави загалом, гіпертрофоване зростан-

ня "центру" за рахунок виснаження "периферії", сповільнення темпів соціально-економічного розвитку країни загалом. Як наслідок, більшість регіонів є дотаційними або депресивними, а нерівномірність регіонального розвитку — очевидною.

3. Скорочення обсягів фінансових надходжень до місцевих бюджетів, що призводить як до посилення соціально-економічних диспропорцій регіонального і субрегіонального розвитку в Україні, так і до погіршення соціально-побутової інфраструктури малих міст.

4. Формування у суспільстві негативного ставлення до ведення підприємницької діяльності та подальше погіршення рівня інвестиційної привабливості малих міст і сільських територій.

5. Погіршення демографічної ситуації у малих містах та районах.

6. Посилення тінізації бізнесу у малих містах та районах (особливо у прикордонних районах області) через участь населення у "човниковій" торгівлі підакцизними товарами.

7. Скорочення обсягів інвестицій (зокрема, у підприємницьку діяльність) і зменшення таким чином ресурсної бази економічного розвитку для наступних поколінь.

8. Наявність проявів "дискримінації" громадян України, які проживають у малих містах та на сільських територіях, внаслідок концентрації ресурсів та інфраструктури підтримки підприємництва у великих містах та обласних центрах.

До основних перешкод розвитку малого підприємництва у малих містах можна віднести:

— відсутність єдиної, поетапно реалізованої стратегії та тактики розвитку малого бізнесу в малих містах та сільських територіях;

— недостатність фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування (районних та міських) для формування належної інституційної інфраструктури підтримки та розвитку підприємництва;

— недостатній досвід, навички та рівень підготовки представників органів державного управління щодо реалізації проектів розвитку малого підприємництва на субрегіональну рівні управління; неефективність та декларативність субрегіональної політики розвитку підприємництва регіональними і місцевими органами влади;

— низький рівень розвитку транспортної, соціальної та ринкової інфраструктури в малих містах і сільській місцевості, віддаленість від великих населених пунктів і шляхів сполучень;

— недостатність навиків ведення підприємницької діяльності, нестача фінансових ресурсів населення у малих містах і сільській місцевості щодо започаткування та ведення підприємницької діяльності;

— відсутність знань щодо перспективних ринкових ніш та видів підприємницької діяльності;

— невідповідність сформованого у малих містах та районах підприємницького середовища, відсутність дієвих програм залучення коштів в ітчимних трудових мігрантів у підприємницьку діяльність;

— низький рівень розвитку інституційної інфраструктури підприємницької діяльності у малих містах та районах;

— чинник трансформаційної кризи (занепад багатьох містоформуючих великих підприємств, репресивність "старопромислових" районів, демографічна криза тощо);

— недовикористання коштів програм міжнародної технічної допомоги внаслідок недостатньої участі в залученні цих коштів місцевих органів державного управління.

Державна політика щодо розвитку малого підприємництва реалізується в Україні через Національну, регіональну та місцеві програми підтримки підприємництва. Серед 19-ти пунктів Плану заходів з виконання у 2007 році Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні [2] передбачено "Сприяння розвитку підприємництва в сільській місцевості", а у Регіональній програмі підтримки малого підприємництва у Львівській області на 2007—2008 роки [9] присутній розділ "Розвиток малого підприємництва в сільській місцевості". Відповідний розділ із заходами щодо сприяння розвитку малого

підприємництва у сільській місцевості передбачений практично у всіх регіональних програмах підтримки підприємництва в Україні.

Проте більшість заходів цього розділу є недостатніми, вони не сфокусовані відповідно до специфіки конкретної території, а обсяги їх фінансування є незначними. Визріла необхідність розширення цих розділів регіональних програм підтримки підприємництва або прийняття окремої Національної чи регіональних програм розвитку підприємництва у малих містах та сільській місцевості як вагомої компоненти розвитку підприємництва в Україні загалом із розширенням переліку заходів, які слід реалізувати у цьому напрямі. Останнє випливає з того, що існуючі на сьогодні заходи Національної та регіональних програм не є комплексними, а лише окреслюють окремі аспекти розв'язання цієї проблеми (створення консультативних центрів, розширення можливостей кредитних спілок, проведення ярмарків, сільськогосподарських свят тощо).

До позитивного слід віднести ініціювання громадськими організаціями в Україні та організаціями з міжнародної технічної допомоги проєктів розвитку підприємництва і створення робочих місць в сільській місцевості [7], а також затвердження Загальнодержавної та, відповідно, регіональних програм розвитку малих міст [1]. Позитивним є наявність серед пріоритетних цілей розвитку малих міст в Україні забезпечення розвитку малого підприємництва та удосконалення інституційної інфраструктури його підтримки. Проте не відпрацьованими є механізми реалізації норм цього нормативно-розпорядчого акту, не відбувається належне фінансування і реалізація заходів, розроблених відповідно до цього закону органами місцевого самоврядування.

На сьогодні органи державної виконавчої влади не забезпечують належне системне управління та контроль за розвитком малого підприємництва у малих містах та районах своїх областей і тому реалізація розрізаних проєктів за кошти міжнародної технічної допомоги та окремих заходів у межах регіональних програм підтримки підприємництва за вкрай незначні кошти не спроможні якісно покращити ситуацію щодо розвитку малого підприємництва на решті території області, окрім обласного центру та двох-трьох міст обласного значення.

ВИСНОВКИ

Виходячи з актуальності і своєчасності розвитку малого бізнесу в малих містах, а в подальшому — на сільських територіях, видається доцільною розробка вітчизняної стратегії розвитку малого бізнесу в малих містах із урахуванням світового досвіду (далі — Стратегія). Відповідно, Президенту України слід доручити Державному комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва удосконалити методику [8] розробки регіональних про-

грам підтримки підприємництва в Україні, включивши до пріоритетних напрямів цих документів розділ "Активізація підприємницької діяльності в малих містах", який повинен розкривати базові засади цієї стратегії.

Логіка побудови цього розділу повинна відповідати загальнознавчим науковим підходам до розробки стратегічних планових документів і включати такі компоненти, як місія, мета, стратегічні та операційні цілі, завдання, заходи, ресурсне забезпечення, терміни реалізації тощо. Потрібно забезпечити єдині методичні підходи до процедури розробки і реалізації стратегії як сукупності етапів:

1) формування інформаційної бази на основі внутрішнього аналізу стану та динаміки розвитку підприємства, а також результатів діагностики зовнішніх чинників впливу на рівень його розвитку (доцільно проводити такий аналіз у галузевому розрізі, за організаційно-правовими формами власності підприємств тощо) малих міст та районів. Доцільність цього етапу полягає у виявленні специфіки соціально-економічного розвитку, наявності економічного потенціалу, сформованості інституційної інфраструктури та рівня ділової активності населення малих міст і сільських територій;

2) формування (коригування існуючих) базових принципів та концептуальних засад стратегії розвитку малого бізнесу;

3) розробка системи стратегічних та операційних цілей розвитку підприємництва;

4) розробка та реалізація конкретних тактичних заходів, у тому числі з урахуванням галузевої специфіки розвитку підприємництва;

5) організація системи діагностики і моніторингу розвитку малого підприємництва у малих містах.

Очевидно, що основні положення стратегії розвитку малого бізнесу в малих містах будуть спільними для більшості малих міст. Так, місією стратегії повинно стати усунення диспропорцій ділової активності, перенесення акцентів розвитку бізнесу з обласного центру у малі міста, а головною метою стратегії — покращання базових показників розвитку підприємництва у малих містах і районах та наближення їх значень до рівня обласних центрів.

Єдиний підхід до розробки заходів стратегії (із врахуванням позитивного світового досвіду) повинен передбачати їх інтеграцію на таких трьох рівнях:

1) стратегічний рівень (створення програм);

2) організаційний рівень (підтримка організацій);

3) мікрорівень (підтримка окремих підприємств та малих підприємств).

Формування сприятливого підприємницького середовища за рахунок належного цільового державного фінансування розвитку виробничої, комунікаційної та соціальної інфраструктури, фінансування програм перекваліфікації та професійного розвитку трудових ресурсів, а також спрямуван-

ня на ці заходи ресурсів міжнародної технічної допомоги повинні стати завданнями першого (стратегічного) рівня. Виконавчими завдань цього рівня є органи державної влади (Кабінет Міністрів України у межах передбачення відповідних заходів розвитку малого бізнесу в малих містах у Національній програмі підтримки підприємництва в Україні та обсягів фінансування у Державному бюджеті України) та місцевого самоврядування, до компетенцій яких входять завдання планування та реалізації програм з розвитку підприємництва. Регіональним органам державного управління необхідно передбачити заходи щодо розвитку малого бізнесу в малих містах у регіональних програмах підтримки підприємництва (із наданням їм пріоритету порівняно з іншими заходами) та узгодити їх із заходами міських та районних програм підтримки підприємництва. Для забезпечення належної ефективності використання обмежених фінансових ресурсів (загальнодержавних, регіональних та місцевих) доцільно дотримуватись базових принципів регіональної політики країн ЄС (взаємодоповнюваність (солідарність фінансової участі з бюджетів усіх рівнів); партнерство; прозорість; спостереження за ходом реалізації програм; регулярна оцінка ефективності реалізації програм).

На початковому етапі, враховуючи обмеженість ресурсів органів місцевого самоврядування, підтримка малого підприємництва на регіональному рівні повинна мати селективний характер. Тобто фінансова допомога має направлятися в конкретні малі міста, які володіють належним економічним потенціалом, мають розроблені проєкти, які сприятимуть розвитку підприємницької ініціативи. Такий підхід дозволить ефективно використати обмежені ресурси регіону та вирівняти за рівнем розвитку підприємництва малі міста і райони, які володіють належним економічним потенціалом, що в подальшому слугуватиме стабілізації в межах регіону процесу розвитку малого підприємництва (досвід Китайської Народної Республіки [10]). Для цього слід систематично здійснювати групування територій та малих міст за ключовими ознаками розвитку підприємництва, для чого може бути використана поширена у вітчизняних наукових колах методика [12] поділу територій на: "проблемні", "відсталі", "кризові" та "депресивні".

Основними завданнями другого (організаційного) рівня повинні стати: створення і удосконалення інфраструктури підтримки малого бізнесу (незалежні організації та механізми) шляхом надання якісних послуг, включаючи підтримку зі створення бізнесу та інформаційну підтримку, розробку бізнес-планів, підбір партнерів по бізнесу та надання маркетингової інформації, надання доступу до фінансових ресурсів та кредитних гарантій, створення бізнес-інкубаторів для підприємців-початківців, формування "ринкового" способу мислення населення, підтримка інновацій та стимулювання співпраці між малими

підприємствами, надання консультацій зі створення систем управління якістю і т. ін. До виконавців цих заходів слід залучити державні та приватні підприємства і організації, торгові палати, некомерційні організації, професійні та соціальні асоціації, навчальні заклади, комітети з розвитку, фінансово-кредитні установи тощо.

У контексті цих завдань видається доцільним використати досвід таких країн, як Польща, Чехія, США та ін., та забезпечити створення (активізацію діяльності) у більшості (врахувавши наявність ресурсного потенціалу) малих міст таких інституцій:

— муніципальний бізнес-інкубатор (досвід Польщі та позитивний досвід створення вітчизняного бізнес-інкубатора у Білій Церкві);

— інформаційно-консультаційний центр (досвід Китаю, США, Чехії, у якій на даний час такою мережею покрито понад 95% території країни);

— міський (районний) фонд підтримки підприємництва (досвід США та позитивний досвід розвитку підприємництва у районах та малих містах як результат формування мережі районних фондів підтримки підприємництва у Івано-Франківській області).

Мережу цих інституцій доцільно вважати базовою інфраструктурою для забезпечення належного розвитку малого бізнесу в малих містах, оскільки ефективна їх діяльність дозволить усунути ключові перешкоди розвитку підприємництва, такі як: відсутність інформаційного сприяння започаткуванню і веденню підприємницької діяльності, нестача необхідних приміщень для ведення підприємницької діяльності, складність доступу до необхідних фінансово-кредитних ресурсів тощо.

У контексті заходів цього рівня визріла також потреба у активізації діяльності регіональних та місцевих органів державного управління (управління економіки, відділи розвитку підприємництва, інфраструктури тощо) щодо планування та управління розвитком підприємництва. Досвід держав з високим рівнем розвитку підприємництва засвідчує, що така робота повинна вестись за напрямками:

— створення сільських кооперативів, маркетингових груп, сільських комунальних підприємств;

— розвиток регіональної мережі страхових та гарантійних фондів, кредитної кооперації малого підприємництва, яка у більшості розвинених країн світу є одним з найважливіших сегментів кредитного ринку та обслуговує клієнтів, непривабливих для традиційного банківського кредитування. До цієї категорії відноситься практично вся сфера малого підприємництва. Особливо гостро стоїть питання фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників та дрібних підприємців, які працюють в сільській місцевості, районних центрах та малих містах України. Джерелами ресурсів для реалізації цих заходів можуть стати кошти фондів міжнародної технічної допомоги, до залучення яких повинні

долучитись органи місцевої влади;

— розробка стимулюючих організаційно-економічних механізмів залучення коштів трудових мігрантів у підприємницьку діяльність. Для цього також необхідне прийняття на загальнодержавному рівні нормативно-правового акту із визначенням правового статусу, принципів та механізмів функціонування фондів майнових порук, страхових та гарантійних фондів, кредитної кооперації малого підприємництва;

— сприяння у формуванні мережі коопераційних та конкурентних зв'язків між малими та великими підприємствами для зміцнення конкурентних позицій сектора малого підприємництва; виконання ролі посередника щодо встановлення тіснішої кооперації між суб'єктами сектора малого підприємництва та іншими підприємствами на основі субпідрядних, контрактних, орендних відносин; забезпечення інформаційної підтримки та створення довідкової служби для проведення маркетингових досліджень ринків збуту; пошук франчайзерів; допомога в організації виставок продукції (послуг) малих підприємств тощо.

Завданнями третього рівня стратегії (мікрорівень) є розвиток підприємницьких та управлінських навиків населення, надання йому відповідних консультаційних послуг, тестування якості ведення підприємницької діяльності, посилення поінформованості населення про перспективні види підприємницької діяльності та ринкові ніші. Виконавцями заходів цього рівня є органи місцевої влади, малі підприємства та підприємці, навчальні заклади, консалтингові та маркетингові підприємства, бізнес-асоціації та об'єднання.

До заходів, які слід реалізувати у цьому напрямі, можна віднести:

1. Удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів для підприємництва у відповідності до специфіки соціально-економічного розвитку та територіального розміщення малого міста і території району (наприклад, шляхом створення агрошкіл і т. ін.).

2. Викладання дисциплін "Основи підприємницької діяльності" у середніх загальноосвітніх сільських та міських школах.

3. Надання фінансової та організаційної підтримки асоціативним та підприємницьким організаціям, які реалізують просвітницькі заходи щодо формування сприятливого підприємницького середовища; формування у суспільстві мотивації щодо вкладення грошових коштів у підприємницьку діяльність.

Однією з найбільш суттєвих проблем реалізації стратегії є забезпечення належного фінансування її заходів. Для усунення цієї перешкоди слід збільшити обсяги державного фінансування заходів з розвитку підприємництва у малих містах України (шляхом передачення відповідних заходів та обсягів їх фінансування у Національній програмі підтримки підприємництва та закріплення відпо-

відних сум у Державному бюджеті України), а також активізувати діяльність органів державної влади всіх рівнів щодо пошуку джерел фінансування стратегії коштами міжнародної технічної допомоги.

Подальші наукові дослідження повинні стосуватись розробки пріоритетів та методів зміцнення економічної безпеки малого бізнесу в малих містах України.

Література:

1. Україна. Закон. "Про загальнодержавну програму розвитку малих міст". — № 1580-IV від 04.03.2004 року.

2. Україна. Кабінет Міністрів України. Розпорядження. "Про затвердження Плану заходів з виконання у 2007 році Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні" від 31.01.2007 р. № 28-р.

3. Азарова Т.В. Некоторые перспективы развития малого и среднего бизнеса / Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранной инвестиций: региональный аспект: Сборник научных трудов. — Донецк: ДонНУ, 2007. — С. 1042—1046.

4. Варналії З.С. Державна регуляторна політика у сфері малого підприємництва / З.С. Варналії, І.С. Кузнєцова. — К.: Ін-т екон. прогнозування, 2002. — 104 с.

5. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: Навч. посібник / під ред. Вороніна А.І. — К.: Видавництво Європейського університету, 2001. — 256 с.

6. Малые города Украины // Бизнес. (<http://www.business.ua>).

7. Малі підприємства Львівщини. Статистичний збірник. — Держкомстат України, Головне управління статистики у Львівській області. — Львів, 2006. — 124 с.; Статистичний щорічник України за 2005 рік. — Держкомстат України. — К.: Консультант, 2006. — 576 с.

8. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації регіональних програм розвитку малого підприємництва. — К.: Держпідприємництво, Мінекономіки України, 2000. — 24 с.

9. Програми "Місцевий економічний розвиток" Фонду Євразія, ТАСІС та ін.; проведена в Україні Фондом Євразія, ОБСЄ, за участі Державної служби зайнятості і Міністерства праці та соціальної політики України конференція "Практика розвитку підприємництва і створення робочих місць у малих містах і сільській місцевості: Досвід реалізації місцевих ініціатив".

10. Побурко Я., Кардаш В. Методологічні засади класифікації регіонів за рівнем економічного розвитку // Економічні есе. — № 2 (13).

11. Регіональна програма розвитку малого підприємництва у Львівській області на 2007—2008 роки (<http://www.loda.gov.ua>).

12. Web-сторінка Національного інституту системних досліджень проблем підприємництва (<http://www.nisse.ru>).